

# Mítosz, mitológia

## Gilgames

Készítette: Ujlaki Tibor  
Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló  
Általános Iskola és Gimnázium



Thomas Mann (1875-1945)

„Mélységes mély a múltnak kútja. Ne mondjuk inkább feneketlennek? Feneketlennek még akkor is és talán éppen akkor, ha kizárólag és egyedül az ember az, akinek múltjáról kérdés és szó esik: ez a rejtélyes lény, aki a magunk természeti-gyönyörúséges és természetfeletti-nyomorúságos létének tartálya, s akinek titka érthető módon minden kérdésünk és szavunk alfája és ómegája, s minden szavunkat hévvel és szorongással és minden kérdésünket izgatott sürgetéssel telíti. Mert éppen ekkor történik az, hogy minél mélyebben fürkésznünk, minél messzebbre hatolunk és tapogatózunk a múlt alvilágába, az emberinek, történetének, művelődésének kezdeti alapjai tökéletesen megmérhetetlennek bizonyulnak, s mérőónunk előtt, bármily kalandos távolságokba gombolyítjuk alá zsinagét, mindig újra és tovább húzódnak vissza a feneketlenségbe. Találón mondhatjuk itt, hogy "újra és tovább", mert kutató buzgalmunkkal a kikutathatatlan incselkedő játékot űz: látszatmegállókat és úti célokat kínál, melyek mögött, amint elértük őket, újabb múltszakaszok tárulnak föl, ahogy a partjáró bolygása sem ér soha véget, mert minden egyes megmászott agyagos fövenykulissza mögött új távolságok csábítanak új hegyfokok felé.

Így vannak feltételes jellegű kezdetek, melyek bizonyos közösség, néptörzs vagy hitcsalád külön hagyományának őskézdetét jelentik gyakorlati-ténybeli értelemben, úgyhogy az emlékezet, ha talán tudja is, hogy a kút mélyének evvel még korántsem ért komolyan fenekére, nemzeti szempontból megnyugodhat, s személyes-történeti megállapodáshoz eljuthat efféle őskézdet révén.” (József és testvérei)



# Gilgames



Valós történeti személy? Uruk királya  
(Mezopotámia) – Kr. e. 26. sz.?  
Sumér hőseposz

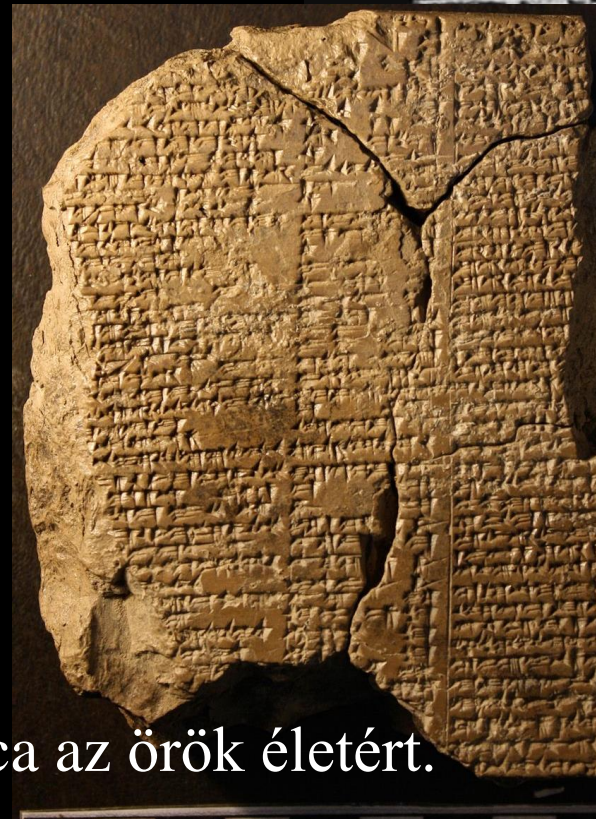
Kel.: Kr. e. 19-18. sz. Klasszikus form.: Kr. e. 8. sz.

Assur-bán-apli (Assurbanipál) – Kr. e. 7. sz.

## Ninivei könyvtár

12 ékírástos agyagtábla (akkád nyelvű)

Téma: Uruk város királyának, Gilgamesnek harca az örök életért.



*“Nem a költő feladata, hogy valóban megtörtént eseményt mondjon el, hanem olyanokat, amelyek lehetségesek a valószínűség vagy szükségszerűség alapján. A történetírót és a költőt ugyanis az különbözteti meg, hogy az egyik megtörtént eseményt mond el, a másik pedig olyanokat, amelyek megtörténhetnének.*

*Ezért filozofikusabb és mélyebb a költészet a történetírásnál: mert a költészet inkább az általánosabb, a történetírás pedig az egyedi eseteket mondja el.”*

*(Arisztotelész: Poétika)*



1. tábla – Gilgames, Uruk királya, akit Aruru, a sorsteremtő istenasszony formált: kétharmad része isteni, egyharmad része ember. Isteni része sarkallja nagy vállalkozásokra: a hír és az élet örökkévalóságát keresi.

Urukban zsarnoki igába fogta a népet, építkezés. A nép lázong, könyörög az isteneknek. Aruru megformálja Gilgames ellenpárját, Enkidut, akitől mindenki retteg. Csel a vadember legyőzésére: ha megismerte a szerelmet, már nem lehet vad – egy templomi örömlány (Istár, a szerelem istennőjének papnője) csábítja el. *(szöveg)*

2. Tábla: Enkidu Urukba megy, hogy megmérkőzzék Gilgamessel. Gilgames és Enkidu nem bír egymással – barátságot kötnek.

3. tábla: Gilgames hadi készülődése Humbaba ellen, aki a cédruserdőt őrzi.

4. tábla: Enkidu megsebesül

5. tábla: Humbaba legyőzése – a kivágott cédrusok hazaszállítása.

6. tábla: Istár istennő meglátja Gilgamest, amikor a forrásnál mosakszik, és beleszeret. Gilgames visszautasítja, Istár bosszút esküszik. Anut kéri, teremtsen egy hatalmas bikát. Gilgames és Enkidu megöli az égi fenevadat.



7. tábla: Enkidu álma: az istenek tanácskozása – egyiküknek meg kell halnia. Enkidut halálfélelem fojtogatja. Újabb álmában keselyű hátán a holtak birodalmába repül. Ébredéskor már beteg, napról napra gyengül. *(szöveg)*

8. tábla: Enkidu meghal, Gilgames halotti áldozatot mutat be tiszteletére. *(szöveg)*

9. tábla: Gilgames sírva bolyong a pusztában, fél, hogy neki is meg kell halnia. Feleletet kell kapnia élet és halál kérdésére – Um-napistihez megy, aki a vízözön idején örök életet kapott ajándékba.

10. tábla: A halál tengeréhez ér, átkel rajta, megkérdezi Um-napistit, hogyan nyerhetne örök életet. Um-napisti bölcs válasza: a halandók nem kerülhetik el halálukat. *(szöveg)*

## 11. tábla: Um-napisti elmeséli a vízözön történetét.

### Szöveggyűjtemény

A halhatatlanság ára próbatétel: virrasszon hat napon és hét éjjelen át. Gilgames nem állja meg a próbát, mélyen elalszik. Um-napisti felesége megszánja Gilgamest, felfedi a megifjulás és az örök élet fűvének rejtekhelyét Gilgames előtt. A tenger fenekéről kell a fűvet felhoznia. Gilgames megszerzi a fűvet, boldog, nemcsak magának, Uruk népének is viszi a fűvet. Sors: reggeli fürdésekor kígyó kúszik a fűhöz, és lenyeli. Gilgames elkeseredetten, de új tervekkel tér vissza Urukba. *160. o.*

12. tábla: Gilgames vissza akarja hozni Enkidut az Alvilágból, de vállalkozása nem sikerül. Az istenek Enkidu szellemét vezetik fel. Gilgames és Enkidu beszélgetése szomorú: az alvilágban sivár, vigasztalan az élet. Az, aki hősként halt meg, becsülésben részesül. A halál után csak az semmisül meg igazán, aki élőként sem volt méltó arra, hogy éljen. (szöveg)



# Hasonlítsátok össze a Gilgames özönvítörténetét a bibliai özönvítörténettel!

Melyek a lényegi hasonlóságok, ezen belül milyen különbségeket fedeztetek fel?

Milyen világmagyarázatokat ismersz a világ eredetére, keletkezésére vonatkozóan?

Mítosz = történet, elbeszélés, mese

tudomány, művészet és vallás



kollektív érvényű világmagyarázat

puszta elbeszélés, bizonyítás nélkül



logosz

honnan jöttünk? kik vagyunk?



identitás

A mítoszok az emberi kultúra ősi, szójhagyományozással továbbörökített szövegei  
énekmondók, vándorénekesek (**rapszódosz**)

antropocentrikus, antropomorf

Eredetmítoszok

az istenek születése (**theogónia**), a világ keletkezése (**kozmogónia**), városalapítások. (**aitologikus** mítoszok); aranykor-mítoszok

Istenmítoszok

Hősmítoszok

kultúrateremtő hősök (héroszok)